

ProDeimos

Jaarplan 2025

Inhoud

Inleiding	3
Managementsamenvatting	5
1. Strategie ProDemos – Accenten in 2025	7
1.1 Actuele ontwikkelingen	7
1.2 Inspelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen	8
1.3 Werken aan de toekomst	11
2. De publieksprogramma's van ProDemos	13
2.1 Speerpunten	13
2.2 De basis van democratisch besef	16
2.3 Beleving van de democratische rechtstaat	18
2.4 Klaar voor het burgerschap	20
2.5 Democratisch burgerschap stimuleren	22
3. Financiële kengetallen	25
Bijlage 1: Bedrijfsvoering ProDemos	27
Bijlage 2: Toelichting streefcijfers	31

Inleiding

Dit Jaarplan 2025 van ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat is opgesteld aan de hand van het Strategisch Plan 2022–2026, dat een overzicht biedt van de missie, visie, kernwaarden en hoofddoelstellingen van onze organisatie. Het Strategisch Plan schetst op hoofdlijnen de manier waarop we in deze periode onze doelen willen bereiken.

In 2025 voeren we enkele accentwijzigingen door ten opzichte van dat Strategisch Plan. Deze komen voort uit externe en interne veranderingen. In hoofdstuk 1 van dit jaarplan lichten we de wijzigingen toe.

Een belangrijke wijziging is ook terug te zien in hoofdstuk 2 waar niet vijf, maar vier programmalijnen aan bod komen:

- De basis van democratisch besef
Programma voor leerlingen in het primair onderwijs
- Beleving van de democratische rechtsstaat
Programma voor scholieren in het voortgezet onderwijs
- Klaar voor het burgerschap
Programma voor studenten op het mbo
- Democratisch burgerschap stimuleren
Programma voor volwassen publiek

Vanaf 2025 werken we niet meer met vijf, maar vier programmalijnen. De programmalijn Verkiezingen is ondergebracht bij de andere vier programmalijnen. Uit de

evaluatie van het programmatisch werken bleek dat de activiteiten in de programmalijn Verkiezingen veelal werden ontwikkeld en georganiseerd vanuit projecten die onder één van de andere programmalijnen vielen. De voorbereidingen voor de gemeenteraadsverkiezingen 2026 zijn dan ook terug te lezen bij de andere programmalijnen in hoofdstuk 2.

Hoofdstuk 3 bevat de financiële kengetallen. Het jaarplan en de begroting gaan uit van het subsidieniveau van 2024. ProDemos verwacht het jaar 2025 te eindigen met een negatief resultaat van rond de € 600.000,-. Dit resultaat is grotendeels het gevolg van de reeds voorziene extra kosten voor de noodzakelijke dislocatie bij de tijdelijke Tweede Kamer. Om tot dit resultaat te komen zijn – vanwege het uitblijven van loon- en prijscompensatie in 2024 en 2025 – soms harde keuzes gemaakt in de uitvoering van zowel interne activiteiten als programma-activiteiten.

Tot slot vindt u in de bijlagen een toelichting op de bedrijfsvoering en de streefcijfers.

De raad van toezicht heeft het Jaarplan 2025 en de bijbehorende begroting op 19 september 2024 vastgesteld. Deze zijn vervolgens ingediend bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Tweede Kamer als onderdeel van de subsidieaanvraag voor 2025.

Managementsamenvatting

Voor u ligt het jaarplan van ProDemos voor 2025. Op dit jaarplan rust een belangrijk voorbehoud: bij het ter perse gaan van dit plan is de concretisering van het hoofdlijnenakkoord van de regering en van de impact daarvan nog onduidelijk. Het plan gaat uit van het subsidieniveau van 2024. Eventuele toepassing van een subsidiekorting in 2025 zal ons bereik en onze resultaten onmiddellijk negatief beïnvloeden, zeker na de reeds twee jaar niet toegekende loon- en prijscompensatie in relatie tot de ruim 15% cao-loonkostenstijging en overige stijgende kosten. Iedere additionele korting wordt toegevoegd aan het al bestaande “gat” in de begroting, waarna in aanloop naar 2025 maatregelen zullen volgen hoe hiermee om te gaan, ook in relatie tot onze financiële reserves. Bij dit alles blijven we onze huidige financiële soliditeit scherp bewaken.

Gezien dit voorbehoud is het logische uitgangspunt voor het jaarplan 2025 continuering van de gerealiseerde resultaten in bereik en kwaliteit, en waar mogelijk verdere verbetering. ProDemos gaat bijgevolg uit van voortzetting van de vanaf 2022 ingezette koers, die zeer succesvol is gebleken. Die koers kent vier hoofdpunten:

- **Nóg meer bereik.** We willen in heel Nederland zo veel mogelijk mensen informeren over de democratie en rechtsstaat, en hen stimuleren actief te worden en te participeren. Dit gaat gelijk op met het vasthouden van het huidige maximaal haalbare bereik van de programma's in politiek Den Haag.
- **Heel Nederland bereiken.** We willen de relaties met samenwerkingspartners overal in het land intensiveren en opgebouwde contacten borgen, en waar mogelijk uitbouwen.

- **Inspelen op de ontwikkelingen in het burgerschaps-onderwijs.** We willen met onze partners in het onderwijsveld actief bijdragen aan beproeving van de nieuwe kerndoelen burgerschap en eindtermen maatschappijleer en de praktische uitwerking van de nieuwe kwalificatie-eisen burgerschap voor het mbo.
- **Duidelijkheid over de lange termijnhuisvesting van ProDemos na de terugkeer van de Eerste en Tweede Kamer naar het Binnenhof.** Dit met inbegrip van de dan benodigde grotere capaciteit om meer leerlingen in ons pand aan de Hofweg te kunnen ontvangen. Uitgangspunt is jaarlijks in tranches in het pand te investeren.

Deze hoofdpunten zijn vertaald naar de programmalijnen waarin we ons werk organiseren: po, vo, mbo en volwassenen. In 2025 nemen we afscheid van de programmalijn verkiezingen, omdat bleek dat de activiteiten in deze programmalijn veelal zijn ontwikkeld en georganiseerd vanuit projecten die onder andere programmalijnen vielen. Bovendien had het gerealiseerde bereik vaak een communicerende vatwerking met de andere programmalijnen. Wel blijven verkiezingsactiviteiten uiteraard een belangrijk onderdeel van ons programma-aanbod.

ProDemos ziet ook het jaar 2025 met veel vertrouwen tegemoet. De bevologenheid, inzet en tomeloze energie van het personeel van ProDemos én de zeer positieve uitkomsten van het medewerker tevredenheidsonderzoek van 2024 versterken dat vertrouwen. Ook voelen we ons gesterkt door de uitstekende samenwerkingsrelaties met het parlement en mensen in alle geledingen van het openbaar bestuur.

1. Strategie ProDemos

Accenten in 2025

De afgelopen jaren hebben we veel geïnvesteerd in de versterking en professionalisering van onze organisatie. We hebben onze ambitie om te groeien in bereik in het afgelopen jaar deels al waargemaakt, met dank aan de motivatie en betrokkenheid van alle medewerkers in onze organisatie. Op hoofdlijnen blijft de organisatiekoers ongewijzigd. In dit hoofdstuk lichten we enkele accentwijzigingen toe naar aanleiding van actuele ontwikkelingen en omgevingsfactoren.

1.1 Actuele ontwikkelingen

Burgerschap en democratie in het nieuwe kabinetsbeleid

Bij het schrijven van dit jaarplan weten we nog niet hoe de regering invulling zal geven aan het hoofdlijnenakkoord van de coalitie en welke impact dit zal hebben op onze organisatie. Het jaarplan is opgesteld op basis van een begroting die uitgaat van continuering van het subsidieniveau van 2024. Een eventuele bijstelling van de subsidie in 2025 zal rechtstreeks effect hebben op het aantal activiteiten en het bereik van ProDemos.

Wél voelt ProDemos zich gesteund, nu uit het akkoord blijkt dat het kabinet de verbetering van de basisvaardigheden onder kinderen en jongeren van groot belang acht, en strenger wil toezien op de uitvoering van de burgerschapsopdracht. Ook wil de coalitie fors investeren in goed bestuur en de rechtsstaat door op termijn structureel 200 miljoen per jaar beschikbaar te stellen voor onder meer het instellen van een constitutioneel hof, de invoering van een nieuw kiesstelsel en de versterking van de rechtspraak en de Kiesraad¹.

Iedereen moet mee kunnen doen

Voor al onze programma's hebben wij de ambitie om in heel Nederland zo veel mogelijk deelnemers en gebruikers te bereiken. Wij willen een breed publiek informeren over de democratie en rechtsstaat, en hen stimuleren actief te worden en te participeren.

In onze programma's vertaalt zich dat in meer aandacht voor het bereik in het praktijkgericht onderwijs. In het aanbod voor het algemene publiek kijken we ook naar toegankelijkheid en representativiteit.

Ook investeert ProDemos al enkele jaren in relaties met samenwerkingspartners in het land. De resultaten van deze continue inzet werden al zichtbaar in 2023 en met dank aan amendement Sneller kan ProDemos in 2024 hierin extra investeren. In 2025 willen we de opgebouwde contacten borgen, waar mogelijk uitbouwen en omzetten in meer deelnemers aan onze activiteiten en gebruikers van onze platforms.

ProDemos en het burgerschapsonderwijs

Het burgerschapsonderwijs blijft volop in ontwikkeling. De nieuwe kerndoelen burgerschap en eindtermen maatschappijleer bewegen naar de fase van beproeving. De kwalificatie-eisen burgerschap voor het mbo zijn inmiddels door de Tweede Kamer. Intussen komt het onderwijsveld aardig in beweging. Scholen ervaren meer urgentie om het burgerschapsonderwijs vorm te geven, mede naar aanleiding van de herstelopdrachten die de Onderwijsinspectie uitdeelde. Scholen zoeken echter nog naar manieren om dit praktisch uit te werken. De doelen en eisen zijn nog niet in de wet verankerd. Scholen en het onderwijsveld benaderen ProDemos regelmatig voor advies, praktisch aanbod, maar ook met de vraag om ons uit te spreken over het belang van goed burgerschapsonderwijs.

1. Bureau woordvoering kabinetsformatie 2024 | HOOP, LEF EN TROTS – Hoofdlijnenakkoord 2024–2028 van PVV, VVD, NSC en BBB, <https://www.kabinetsformatie2023.nl/documenten/publicaties/2024/05/16/hoofdlijnenakkoord-tussen-de-fracties-van-pvv-vvd-nsc-en-bbb>

Het ministerie van OCW verkent intussen de mogelijkheid om de subsidie voor het Expertisepunt Burgerschap – conform de looptijd van de regelingen voor de andere expertisepunten basisvaardigheden – te verlengen. Afhankelijk van de opdracht en financiering wil ProDemos onze samenwerking in het Expertisepunt Burgerschap ook na 2025 voortzetten. Hoe dan ook blijven we het onderwijsveld met onze programma's ondersteunen. Bijvoorbeeld door meer aanbod voor docenten in het basisonderwijs te ontwikkelen, en door alert te blijven op relevante onderwerpkeuzes en passend taalgebruik voor uiteenlopende doelgroepen.

In hoofdstuk 2 gaan we uitgebreider in op de manier waarop ProDemos inspeelt op de ontwikkelingen in het burgerschapsonderwijs. Na verwachting biedt de groeiende vraag kansen voor ProDemos om meer leerlingen en studenten uit te leggen hoe de democratie werkt en hen te laten ervaren hoe zij invloed kunnen uitoefenen.

Langetermijnhuisvesting

Na de terugkeer van de Eerste en Tweede Kamer naar het Binnenhof moet ProDemos weer meer leerlingen aan de Hofweg kunnen ontvangen. ProDemos wil voordien dit pand toekomstbestendig maken. Strengere luchtkwaliteits-eisen, betere doorstroming van deelnemers en groot onderhoud vragen investeringen in de langetermijnhuisvesting.

ProDemos is met BZK in gesprek over een voorkeursontwerp. Ondertussen werken we een plan uit om in tranches te kunnen investeren. In 2025 starten we met de verbouwing van het trappenhuis aan de Hofweg. Ook wordt de Democratie Experience vervangen. Waar mogelijk voeren we in overleg met de verhuurder verdere aanpassingen uit aan het pand voor de duurzame huisvesting aan de Hofweg.

1.2 Inspelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen

Draagvlak voor onze democratische rechtsstaat

De afgelopen jaren kenmerkten zich door een dalende trend in het draagvlak voor de democratie². Inmiddels lijkt het vertrouwen in politiek, democratie en haar instituties zich te stabiliseren, maar wel op een relatief laag niveau³.

2. Sociaal en Cultureel Planbureau 2023 | *Democratie en vertrouwen*.

Het SCP-rapport van 27 maart 2024⁴ meldt op pagina 9: 'Het overgrote deel van de bevolking kent de Nederlandse overheid legitimiteit toe. In de breedte ervaren mensen de burgerplicht om de democratisch vastgestelde wet na te leven, ongeacht persoonlijke belangen en voorkeuren. Ook staan Nederlanders overtuigd achter democratie als bestuursvorm.'

Tegelijk blijken nog altijd grote verschillen te bestaan naar opleiding en inkomen. Het SCP-rapport vervolgt: 'Mensen met minder van die hulpbronnen trekken het belang van democratie als bestuursvorm vaker in twijfel en hebben minder politiek vertrouwen. Ook voelen zij minder de burgerplicht om wetten na te leven. De breed gevoelde onvrede over het functioneren van de regering leeft onder hen nog wat sterker. Mensen met minder hulpbronnen ervaren minder dat "de overheid weet wat er leeft onder burgers" (responsiviteit) en dat "de overheid de belangen van verschillende groepen burgers zorgvuldig afweegt" (procedurele rechtvaardigheid).'

ProDemos voelt zich des te meer gesterkt in haar streven om het belang van de democratie voor ieder individu te benadrukken en te laten zien hoe mensen hun plek kunnen innemen om op te komen voor hun eigen belangen. Dat doen we voor het algemene publiek door de spelregels van de democratie uit te leggen. Ook zoeken we nieuwe coalities om in samen te werken aan een weerbare democratie. Verder dragen we graag bij aan initiatieven om het belang van democratie en rechtsstaat te benadrukken, zoals rond Prinsjesdag 2024. Daar hebben we met twee activiteiten bijgedragen aan een eerste verkenning naar een andere invulling van de start van het parlementaire jaar. Ook in 2025 denken en doen we graag met dit soort initiatieven mee als die het belang van de democratie benadrukken.

Burgerparticipatie

In diverse rapporten wordt burgerparticipatie als belangrijke manier gezien om het vertrouwen in de democratie te herstellen wanneer dit zorgvuldig tot stand komt⁵. Via

3. Sociaal en Cultureel Planbureau 2023 | *Burgerperspectieven*.

2. Sociaal en Cultureel Planbureau 2023 | *Democratie en vertrouwen*.

4. Sociale en Culturele ontwikkelingen 2024 | *Koersen op kwaliteit van de samenleving*.

5. O.a. Sociaal en Cultureel Planbureau 2024 | *Burgers gelijkwaardig aan de ontwerptafel van beleid*, en de Sociaal Economische Raad 2024 | *Burgerparticipatie: Op zoek naar alle stemmen*.

Uitgelicht

Politiek Den Haag voor Scholen
(Udens College) november 2021

Samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer

ProDemos gelooft dat het bieden van beleving, interactie en verbinding belangrijke manieren zijn om kennis over te brengen en mensen te laten merken dat de democratische rechtsstaat dichterbij hen staat dan ze wellicht op voorhand dachten. Om politiek Den Haag toegankelijk en begrijpelijk te maken organiseren wij in samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer meerdere activiteiten:

- Voor de meeste parlementariërs zijn de leerlingengroepen die onze begeleiders rondleiden door de Eerste en Tweede Kamer een herkenbaar beeld. Naast het bezoek aan één of beide Kamers biedt ProDemos bovendien een interactief programma met verschillende onderdelen, zowel binnen als buiten.
- Daarnaast zetten we met een sprekerscoördinator ook dit jaar weer vol in op het contact met Kamerleden die in

gesprek willen met een klas, om voor leerlingen een memorabel gesprek te organiseren. Voor jongeren is het een unieke ervaring om een Kamerlid in levenden lijve te ontmoeten, waardoor de kennis over het dagelijkse werk van politici beter beklijft. Voor een Kamerlid is het een mooie kans om te horen wat er leeft onder de kiezers van morgen. Dit is een waardevolle bijdrage die ProDemos zeer waardeert.

- Tijdens onze rondleidingen en wandelingen in het centrum van Den Haag vertellen onze rondleiders niet alleen over het werk van de Nederlandse Staten-Generaal, maar ook over haar geschiedenis, de gebouwen en aanwezige kunst. Dit doen we zowel voor volwassenen, als voor families.
- Het lespakket Derde Kamer is een samenwerking met de Eerste en Tweede Kamer. Met dit gratis lespakket leren leerlingen op de basis-

school (en het vso) alles over Prinsjesdag, de Eerste en Tweede Kamer en de debatten. Docenten ontvangen hiervoor een heuse Derde Kamer-koffer, vol met uitleg en spellen.

- In samenwerking met de Tweede Kamer is ook de website kamerindeklas.nl ontwikkeld. Daar vinden docenten werkvormen en handige tips voor lessen over de politiek en democratie, voor verschillende onderwijsrichtingen.
- Twee keer per jaar organiseert ProDemos een maatschappelijke stage in de Tweede Kamer. De stage duurt een week. Er is plek voor ongeveer 20 vmbo-leerlingen. Tijdens de stage krijgen ze een bijzondere inkijk achter de schermen van het parlement.

Dankzij de goede samenwerking met beide Kamers kan ProDemos jaarlijks zo'n 300.000 kinderen, jongeren en volwassenen de spelregels van onze democratie en rechtsstaat uitleggen.

burgerparticipatie – zo is de gedachte – kan expertise uit de samenleving worden ingezet voor kwalitatief beter beleid. Bovendien kan het betrekken van burgers helpen om de interesse in politiek en besluitvorming te vergroten en het vertrouwen in de overheid te herstellen. Burgerparticipatie is van alle tijden, maar de laatste jaren is er weer meer aandacht voor. Dit komt tot uiting in een aantal wetten en regelgevingen die na 2024 het landschap van burgerparticipatie anders moeten gaan vormgeven.

Organisaties benaderen ons regelmatig voor advies en ondersteuning hierover, ook wegens eerdere activiteiten van ProDemos. Ondertussen is de markt volop in ontwikkeling en zetten tal van partijen mooie activiteiten neer. Op basis van een eigen verkenning bekijken we hoe we bestaande activiteiten beter kunnen laten aansluiten op deze ontwikkeling en waar ProDemos toegevoegde waarde kan hebben.

Artificiële intelligentie

AI is één van de snelst ontwikkelende technologieën van deze tijd en zal naar verwachting enorme economische en maatschappelijke impact hebben. AI is breed inzetbaar, bijvoorbeeld als generatieve techniek waarbij content wordt gecreëerd of bij service en contact. Daarnaast wordt AI steeds toegankelijker. Ook niet-technische gebruikers kunnen het inzetten, in werkprocessen of het onderwijs.

Tegelijk kleven er risico's aan het gebruik van AI. Algoritmen kunnen door eenzijdige databronnen onbedoeld tot onwenselijke resultaten leiden, door AI gegenereerde beelden zijn niet van echt te onderscheiden en transparantie daarover ontbreekt. ProDemos staat dan ook kritisch tegenover de inzet van AI en komt tot de conclusie dat we voorlopig terughoudend omgaan met de inzet van AI in onze activiteiten.

Familierondleiding Den Haag
april 2022

Wel kijken we op experimentele basis naar de inzet van AI, waarbij we duidelijke richtlijnen hanteren om de genoemde risico's te mitigeren.

1.3 Werken aan de toekomst

Visitatie

Eind 2024 is de visitatie van ProDemos gepland. Iedere vijf jaar onderzoekt een onafhankelijke commissie in opdracht van het ministerie van BZK hoe ProDemos haar taken uitvoert. Deze kijkt dan naar de samenhang tussen missie, plannen en activiteiten, publieksbereik, samenwerkingen en bedrijfsvoering. Naar verwachting levert de visitatiecommissie pas begin 2025 haar eindrapport op. De resultaten van de visitatie en de bevindingen uit andere relevante externe onderzoeken vormen de basis voor de nieuwe meerjarenstrategie, waarvoor ProDemos in 2025 een organisatiebrede strategische dialoog organiseert.

Financiële uitdagingen

Ook in 2025 blijft de financiering van onze activiteiten een speerpunt. Wij zijn dankbaar voor de structurele ondersteuning van de Eerste Kamer, de Tweede Kamer, het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het ministerie van Justitie en Veiligheid. Ook zijn we blij dat we in 2024 dankzij het amendement Sneller hebben kunnen werken aan het vergroten van ons bereik op scholen in de regio.

Operationeel stonden we bij het opstellen van dit jaarplan wel voor een uitdaging. Tijdens het opstellen van het jaarplan en de begroting is nog niet duidelijk of het nieuwe

regeerakkoord consequenties heeft voor de financiële ondersteuning van ProDemos. De begroting 2025 is opgesteld op basis van het subsidieniveau 2024. De kosten van onze uitvoeringen zijn door de loonstijgingen van de cao Sociaal Werk en hogere vaste lasten de afgelopen jaren aanzienlijk gestegen. Daar stond in 2024 geen loonprijscompensatie door BZK tegenover. Dit werkt door in 2025, zeker daar waar de extra middelen van amendement Sneller wegvallen.

Om zoveel mogelijk te kunnen blijven inzetten op het bereiken van onze doelgroepen hebben we stevige keuzes gemaakt en besparingen doorgevoerd. Zo zijn voor 2025 diverse interne activiteiten geannuleerd en spreiden we professionaliseringstrajecten uit over een langere termijn. Daarnaast zullen we enkele minder efficiënte activiteiten in 2025 stopzetten of anders vormgeven. Tot slot zien we ons genoodzaakt de reiskostenregeling voor het vo te versoberen. Bij de uitwerking hebben we ervoor gezorgd dat de kosten per deelnemende leerling over heel het land zo gelijkmatig mogelijk is. Het maakt dus voor scholen in kosten niet uit hoe ver ze moeten reizen.

Met deze maatregelen kunnen we onze bestaande activiteiten grotendeels behouden en zijn de programmaplannen nog altijd ambitieus in hun doelstellingen voor het bereik. Maar duidelijk is dat aanvullende bezuinigingen, bijvoorbeeld door aanpassing in het subsidieniveau, rechtstreeks effect zullen hebben op onze activiteiten en bereik. De urgentie van ons werk wordt breed gedragen, maar om die ambities te kunnen waarmaken blijft ProDemos zoeken naar bredere financiering. Ook in 2025.

2. De publieksprogramma's van ProDemos

Niemand wordt als democratische burger geboren. Je moet leren hoe de democratie werkt en hoe je er zelf een actieve rol in kunt spelen. Waar je woont, moet daarbij niet uitmaken. ProDemos maakt het samen met haar partners mogelijk dat jongeren in hun schoolloopbaan kennismaken met bestuurslagen en instituties op het gebied van democratie en rechtstaat. Dat doen we met activiteiten waarbij leerlingen en studenten de democratie kunnen ervaren op de plek waar 'het' gebeurt, en daarnaast met gastlessen en educatieve programma's op scholen zelf. Ook voor volwassenen heeft ProDemos programma's. Hierin stimuleren we mensen uit specifieke doelgroepen om (meer) te participeren door hun stem te laten horen of zelf in actie te komen.

Komend jaar zijn er voor het eerst sinds 2020 geen verkiezingen. Dit is terug te zien in de streefcijfers van de programma's, aangezien verkiezingen in het algemeen een positief effect hebben op het gebruik van onze lesmaterialen en platforms. Met uitzondering van het programma voor het primair onderwijs liggen de streefcijfers voor 2025 dan ook lager dan in 2024. Ook hebben de gemaakte keuzes in ons aanbod gevolgen voor onze te verwachten resultaten, met name bij het programma voor volwassenen.

2.1 Speerpunten

ProDemos in de regio

Met onze programma's streven we naar een groot bereik in heel Nederland. Al enkele jaren investeert ProDemos in de relaties met gemeenten, provincies en andere maatschappelijke organisaties in het land. De resultaten daarvan werden al zichtbaar in de bereikcijfers van 2023 en 2024. Met dank aan amendement Sneller kan ProDemos gedurende 2024 extra activiteiten organiseren op scholen en voor gemeenten, en investeren in contacten met de regio's Groningen, Drenthe, Flevoland, Zeeland en

Noord-Brabant. In 2025 willen we de opgebouwde contacten borgen en waar mogelijk uitbouwen. Doel is de opgedane kennis en contacten met scholen en lokale overheden om te zetten in concrete uitvoeringen en het aantal scholen waar we gastlessen uitvoeren uit te breiden.

Inspelen op ontwikkelingen binnen het (burgerschap)onderwijs

In het vorige hoofdstuk benoemden we de ontwikkelingen in het burgerschapsonderwijs. Voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) kerndoelen ontwikkeld door de Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO). In 2024 onderzoekt het SLO hoe scholen deze kerndoelen kunnen vertalen naar de onderwijspraktijk. Het wetgevingsproces is in gang gezet. Voor het vak maatschappijleer (voor het vo) bevindt de ontwikkeling van de nieuwe eindtermen zich in de afrondende fase. Voor het mbo zijn de kwalificatie-eisen vorig jaar vastgesteld. Inmiddels is er ook duidelijkheid over de wens tot examinering van het burgerschapsonderwijs op het mbo. Dit laatste zal vanaf 2026 in werking treden. Intussen wordt gewerkt aan een handreiking om de kwalificatie-eisen te vertalen naar de onderwijspraktijk.

Dit alles vraagt veel van docenten. ProDemos wil voor het thema democratische rechtsstaat de beste aanbieder blijven van excursies, gastlessen en lesmateriaal voor het burgerschapsonderwijs. Per programma kijken we daarom wat dit voor ons betekent.

Wegnemen van drempels

Politiek en democratie zijn voor iedereen. We streven er dan ook naar onze programma's voor iedereen toegankelijk te maken of houden.

In onze educatieve programma's vertaalt zich dat in meer aandacht voor het bereik in praktijkgericht onderwijs. We geven, na een succesvolle ervaring in 2024, meer ruimte aan het mbo om Den Haag te bezoeken. Daarnaast ontwikkelen we een gastles voor het vmbo en twee programma's voor op burgerschapsdagen op het mbo. Ook in onze marketingstrategie is er extra aandacht voor deze groepen, bijvoorbeeld door de inzet op direct contact met mbo-instellingen.

Tegelijk werken we aan het verminderen van barrières bij al onze activiteiten, bijvoorbeeld voor mensen met fysieke of mentale beperkingen. Dit betreft onder meer de keuze van relevante, herkenbare onderwerpen, het gebruik van eenvoudige taal, contrastrijke vormgeving en het technisch toegankelijk maken van onze websites en digitale materialen.

Uitgelicht

ProDemos en Caribisch Nederland

De extra subsidie die ProDemos in 2024 ontving voor 'ProDemos in de regio' is mede ingezet om de samenwerking met Caribisch Nederland te revitaliseren. Bonaire, Sint Eustatius en Saba hebben aangegeven met assistentie van ProDemos te willen inzetten op het verder bevorderen van gedegen burgerschapsonderwijs. Met steun van het ministerie van BZK zal ProDemos hieraan komend jaar bijdragen met training en ondersteuning voor de uitvoering van de aangepaste versies van Democracy, het Democratiespel en Rollenspel Rechtbank.

2.2 De basis van democratisch besef

Programma voor leerlingen in het primair onderwijs

Met het programma voor het primair onderwijs legt ProDemos een basis voor democratisch besef. Leerlingen maken spelenderwijs op hun eigen niveau kennis met wat democratie is, en hoe in ons land en in hun gemeente besluiten worden genomen. De afgelopen jaren hebben al heel veel leerlingen in groep 7 en 8 een programma van ProDemos gevolgd of een lespakket gemaakt. In 2025 bouwen we dit graag verder uit.

STREEFCIJFERS DE BASIS VAN DEMOCRATISCH BESEF

	2025	2024
Doelbereik jaarplan	238.800	217.500
Doelbereik opdrachten	75	50

Burgerschap in het primair onderwijs

Het basisonderwijs besteedt in vakken als 'Oriëntatie op jezelf en de wereld' al jaren aandacht aan burgerschap. Leerkrachten kunnen bij ons terecht voor het spel Democracy en het lespakket De Derde Kamer. Deze activiteiten worden vooral aangeboden aan groep 7 en 8.

Burgerschap in het PO is echter volop in beweging. De nieuwe kerndoelen voor het burgerschapsonderwijs gaan uit van democratische vorming vanaf groep 1 van de basisschool. Dit betekent dat de vraag naar materialen en

activiteiten kan verbreden. Om in die vraag te voorzien neemt ProDemos de volgende stappen:

- We ontwikkelen een nieuwe activiteit voor groep 6 t/m 8.
- We maken inzichtelijk welke van onze bestaande activiteiten, materialen en werkvormen ook geschikt zijn voor de eerdere leerjaren.
- Bij de ontwikkeling van nieuwe materialen en werkvormen kijken we direct naar de inzetbaarheid voor lagere klassen.
- We spelen in op grote gebeurtenissen gedurende het jaar (bijvoorbeeld Prinsjesdag en verkiezingen) en werken in dit kader aan een grondige herziening van het lespakket De Derde Kamer.

Ook met onze bestaande activiteiten willen we meer leerlingen bereiken. ProDemos wil graag in alle delen van Nederland uitleggen hoe de democratie werkt. Daarom willen we Democracy in nog meer gemeenten in Nederland gaan aanbieden. In 2024 hebben we – tot de zomer – ongeveer 55 nieuwe gemeenten aan onze lijst van afnemers kunnen toevoegen. We zetten in op een verdere groei in 2025. We onderzoeken bovendien of we eventuele barrières voor leerlingen met een visuele of auditieve beperking kunnen wegnemen.

Ondersteuning voor leerkrachten

Met onze partners in het Expertisepunt Burgerschap werken we ook in 2025 aan de ondersteuning van het

onderwijsveld. We organiseren wederom een Leerkrachtendag Burgerschap en enkele workshops, ter ondersteuning van leerkrachten in kennis en kunde op het gebied van burgerschapsonderwijs.

We ondersteunen leerkrachten ook direct en praktisch met werkvormen waarmee goede lessen over burgerschap zijn vorm te geven. Het verbeteren van de toegang tot deze lesmaterialen is in 2025 een belangrijke prioriteit. We vernieuwen onze doorzoekbare database met lesmaterialen met betere filteropties, ontwikkelen nieuw lesmateriaal en passen bestaande materialen aan voor het

onderbouw en middenbouw van het primair onderwijs. Zo kunnen we scholen voorzien van de handvatten waarvan we weten dat ze die zoeken.

Een sterk intern fundament

De uitbreiding van kerndoelen voor burgerschap naar onderbouw en middenbouw vraagt ook iets van onze eigen organisatie. Onze educatoren zullen hun bestaande kennis over groep 7 en 8 moeten versterken en uitbreiden met kennis over de eerdere leerjaren. En ook voor onze begeleiders vergt een verbreding naar lagere groepen extra ondersteuning op didactisch gebied.

Uitgelicht

Leerkrachtendag

November 2025 vindt de tweede Leerkrachtendag Burgerschap plaats in Noord-Brabant. Dé dag voor leerkrachten (in opleiding) in het primair onderwijs die aan de slag willen met burgerschapsonderwijs. Op deze dag kunnen leerkrachten en pabo-studenten inspiratie opdoen, lezingen bijwonen, workshops volgen, kennisnemen van nieuwe lesmethoden en met vakgenoten ervaringen uitwisselen.

2.3 Beleving van de democratische rechtstaat

Programma voor scholieren in het voortgezet onderwijs

ProDemos is een sterk gevestigde naam in het voortgezet onderwijs. Jaarlijks komen tienduizenden scholieren naar Politiek Den Haag om een programma te volgen op en rondom het Binnenhof. Ook de activiteiten verspreid over het land worden steeds populairder met gastlessen en bezoeken aan gemeenten en provinciehuizen. We hebben de ambitie om zoveel mogelijk leerlingen op de middelbare scholen te bereiken.

STREEFCIJFERS BELEVING VAN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

	2025	2024
Doelbereik jaarplan	152.330	155.240
Doelbereik opdrachten	n.v.t.	

Burgerschap: ook voor de onderbouw

De nieuwe kerndoelen voor het burgerschaponderwijs en de geactualiseerde eindtermen maatschappijleer bewegen zich richting wetgevingsfase. De nieuwe kerndoelen gelden ook voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs. We willen daarom in 2025 ons aanbod voor klas 1 t/m 3 van het vo uitbreiden. Dit doen we in eerste instantie door het bestaande aanbod van ProDemos (activiteiten en materialen) geschikt te maken voor deze doelgroep.

Per doelgroep maken we een overzicht van interessant lesmateriaal en passende activiteiten, zodat docenten snel zien wat er beschikbaar is voor leerlingen van verschillende onderwijsniveaus en leerjaren. Zo willen we dé aanbieder van burgerschap zijn op het gebied van de democratische rechtsstaat.

Uitgelicht

Gastlessen op school

Met onze gastlessen op school informeren we leerlingen over de werking van onze democratie, rechtsstaat en rechtspraak. Voor elk leerjaar en niveau van het vo is er interactief en informatief aanbod beschikbaar. In 2025 ontwikkelen we weer nieuwe gastlessen voor het vo, waaronder een in het teken van de gemeenteraadsverkiezingen. Het Rollenspel EU willen we doorontwikkelen zodat de gastles aansprekender wordt én voor meer onderwijsniveaus geschikt is. Voor de onderbouw van het vo ontwikkelen we een nieuwe gastles, die ook aansluit bij de nieuwe burgerschapsdoelen.

Klassenbezoek@Gemeentehuis (Cartesius
Lyceum) Amsterdam november 2022

Uiteraard verliezen we de activiteiten voor de bovenbouw van het vo niet uit het oog, evenmin als de geactualiseerde eindtermen maatschappijleer die gaan gelden. Naast de verbreding van ons aanbod blijven we werken aan het in stand houden van de kwaliteit. In 2025 vernieuwen we de Democratie Experience die we aanbieden tijdens een bezoek aan politiek Den Haag.

ProDemos in de klas

ProDemos vindt het belangrijk om in alle regio's van Nederland (en delen van het Caribisch gebied) actief te zijn. In 2024 hebben we, met dank aan de extra BZK-subsidie die voortkwam uit het amendement Sneller, een impuls kunnen geven aan onze contacten met scholen en gemeenten, specifiek in de provincies Groningen, Drenthe, Flevoland, Noord-Brabant en Zeeland. De kennis en contacten die onze regiomakelaars daar hebben opgedaan willen we in 2025 omzetten in een groei van het aantal uitvoeringen in deze regio's. Dit kunnen gastlessen zijn of andere fysieke activiteiten, en we stimuleren ook het gebruik van onze (online) materialen. We trainen onze begeleiders voor een bredere inzet in de verschillende delen van ons land en bekijken daarnaast de mogelijkheden tot regionale variatie in ons aanbod, om zo onze casussen en voorbeelden beter te laten aansluiten op de beleavingswereld van de jongeren die we ermee laten werken.

Betrek alle leerlingen en docenten

In voorgaande jaren constateerden we al dat we onze activiteiten relatief minder geboekt worden door vmbo-docenten. In het schooljaar 23/24 maakten we ons programma in Den Haag al aantrekkelijker voor deze doelgroep met een nieuw programmaonderdeel. In 2025 willen we ons inspannen om meer gastlessen te kunnen geven voor het vmbo. Idealiter sluit hun kennis later daardoor weer beter aan op het vak burgerschap op het mbo.

Naast de leerlingen richten we ons in 2025 ook meer op docenten. Dit doen we door het herontwikkelen van de workshops voor docenten, zodat deze beter aansluiten bij de nieuwe vereisten voor het burgerschapsonderwijs. Ook de samenwerkingen met onze huidige partners in het onderwijsveld – NVLM, SLO, SVV en de MBO-raad – zetten we voort, bijvoorbeeld met het vakblad Maatschappij en Politiek (een samenwerking met de NVLM) en onze activiteiten voor het Expertisepunt Burgerschap.

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

We bereiden ons voor op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. In 2025 starten we met de voorbereiding van de Scholierenverkiezingen, de STEM-website en de verkiezingsgastlessen.

Project Burgerschap (Albeda)
Rotterdam december 2023

2.4 Klaar voor het burgerschap

Programma voor studenten in het middelbaar beroepsonderwijs

Mbo-studenten worden niet alleen opgeleid voor een beroep, maar ook tot volwaardige burgers die hun rol in de maatschappij kunnen vervullen. Voor veel van hen zijn democratie en rechtsstaat echter vage begrippen. Er bestaat een grote kloof tussen praktisch en theoretisch opgeleiden in de mate van democratische participatie en representatie in democratische organen. Het politiek (zelf)vertrouwen onder mbo-studenten is laag. Van de mbo-studenten die de stemgerechtigde leeftijd hebben bereikt, gaan er veel minder naar de stembus dan van hun theoretisch opgeleide leeftijdsgenoten⁶.

STREEFCIJFERS KLAAR VOOR HET BURGERSCHAP

	2025	2024
Doelbereik jaarplan	62.400	64.000
Doelbereik opdrachten	150	150

We hebben de ambitie om zoveel mogelijk mbo-studenten te informeren over de democratische rechtsstaat en ook bij hen vertrouwen te kweken dat ze er zelf aan kunnen deelnemen. Door meer ruimte te bieden voor mbo-classes in

ons programma in Den Haag zagen we in 2024 enige groei. Deze aanpak continueren we in 2025. Toch blijft de ruimte in Den Haag beperkt vanwege de nadruk op de ontvangst van vo-leerlingen. Daarom proberen we voor het mbo vooral meer activiteiten in het land uit te voeren. In 2024 hebben we – met dank aan het amendement Sneller – onze contacten met mbo's kunnen uitbreiden en intensiveren met de hulp van onze regiomakelaars. Voor het mbo streven we vooral naar een uitbreiding van het aantal scholen waar we gastlessen geven. Natuurlijk blijven we ook in gesprek met provincies om zoveel mogelijk provinciespelen uit te kunnen voeren.

Burgerschapsonderwijs: aansluiten bij nieuwe kwalificatie-eisen

In 2026 zullen de nieuwe kwalificatie-eisen voor het burgerschapsonderwijs in het mbo gaan gelden. Bovendien is het burgerschapsexamen vanaf dan een verplicht onderdeel om een mbo-diploma te halen. Docenten in het mbo moeten gekwalificeerd zijn en daarvoor een aanvullend opleidingstraject volgen.

In 2025 inventariseren we hoe de onderdelen van ons aanbod voor mbo aansluiten bij de kwalificatie-eisen en maken dat inzichtelijk voor docenten. Mogelijk zijn er kleine aanpassingen nodig om die aansluiting te verbeteren, die voeren we dan uit. Mochten er daarnaast lacunes blijken te zijn in ons aanbod, dan nemen we de

ontwikkeling van nieuw aanbod op in het programmaplan voor 2026.

Er wordt de komende tijd heel wat gevraagd van mbo-docenten. We voeren in 2025 een behoefte-onderzoek onder hen uit, zodat we zo goed mogelijk kunnen inspelen op hun wensen. Tijdens de regionale docentendagen die we vanuit onze samenwerking binnen het Expertisepunt Burgerschap organiseren, besteden we in elk geval aandacht aan het leren werken met de nieuwe kwalificatie-eisen. Daarnaast vernieuwen we de workshops voor docenten, en verwerken daarin uiteraard de nieuwe eisen voor burgerschap. We maken de nieuwe workshops ook geschikt voor studenten van de opleiding voor onderwijs-assistent.

Een completer aanbod

In het aanbod van ProDemos voor het mbo komt het thema rechtsstaat en de weerbaarheid van de democratie op dit moment minder aan de orde. In 2025 bieden we in het aanbod burgerschapsdagen het thema rechtsstaat aan en ontwikkelen we een gastles over dit thema.

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Intern bereiden we ons voor op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. Binnen het programma mbo worden de verkiezingsgastlessen en MBO-verkiezingsfestivals voorbereid.

Uitgelicht

Aanbod voor burgerschapsdagen

Voor burgerschapsdagen in het mbo biedt ProDemos twee programma's aan, namelijk 'Macht en Recht' en 'Politiek en Partij'. Tijdens 'Macht en Recht' staat de werking van de rechtsstaat centraal en wordt de machtscheiding begrijpelijk uitgelegd. 'Politiek & Partij' draait om de oprichting en de werking van politieke partijen.

2.5 Democratisch burgerschap stimuleren

Programma voor volwassenen

ProDemos wil dat iedereen mee kan doen aan onze democratische rechtsstaat. Of je nu in de (Rand)stad of daarbuiten woont, praktisch of theoretisch opgeleid bent. Daarom werkt ProDemos aan het vergroten van kennis over de (werking van) de democratische rechtsstaat en hoe je hierin als burger een actieve rol kunt innemen. ProDemos wil het politiek zelfvertrouwen van mensen vergroten en de vaardigheden versterken die nodig zijn om actief te kunnen participeren.

STREEFCIJFERS DEMOCRATISCH BURGERSCHAP STIMULEREN

	2025	2024
Doelbereik jaarplan	200.550	369.050
Doelbereik opdrachten	2.230	75.900

Aanbod in heel Nederland

In 2025 blijft ProDemos zich inspannen om zoveel mogelijk mensen te bereiken, maar belangrijker nog vinden we het vergroten van onze impact. Die bereiken we vooral bij mensen die wel willen meedoen aan de democratische rechtstaat, maar niet weten hoe. Voor hen hebben we het programma Democratie voor Iedereen.

We willen dit programma bekender maken bij potentiële uitvoeringspartners. Dat vraagt om het bouwen van relaties, zoals we ook hebben gedaan in de regionale aanpak waar we in 2024 mee aan de slag zijn gegaan. Maar om duurzame groei te realiseren is er meer nodig dan het bouwen aan warme relaties. We willen het aantal partners waarmee we dit aanbod organiseren ook laten groeien door gerichte marketing.

Wijkcafé Gedeelde Waarden
Velsen-Noord maart 2023

Uitgelicht

Politiek Actief

In aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen bieden veel gemeenten in 2025 de cursus Politiek Actief aan voor iedereen die erover nadenkt politiek actief te worden. De afgelopen jaren heeft ProDemos honderden mensen bereikt met de cursus Politiek Actief. Velen onder hen werden daadwerkelijk politiek actief: als raadslid, als lid van een dorpsraad, een WMO-raad, een jongerenraad of 'gewoon' als actief lid van een politieke partij.

Aanbod voor mensen die ons uit zichzelf vinden

We willen ook aanbod behouden voor mensen die minder barrières ervaren en die ons uit zichzelf al weten te vinden door hun al bestaande interesse in politiek, democratie en rechtsstaat. Met activiteiten zoals de cursus Politiek Actief en de informatie op onze website legt ProDemos uit hoe de politiek werkt en hoe mensen invloed uit kunnen oefenen – of het nu gaat om demonstreren, inspreken bij de gemeenteraad of zelf politiek actief worden. Voor deze doelgroep is onze inzet voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2026, die we in 2025 voorbereiden, van groot belang.

Op dit moment biedt ProDemos met het Kamergesprek en Haagse Stemmen twee soortgelijke activiteiten aan voor dezelfde doelgroep. Voor deze activiteiten zullen we in 2025 toewerken naar een nieuwe formule die beter aansluit bij andere producten van ProDemos. Het materiaal dat we maken willen we bovendien beter kunnen benutten in bijvoorbeeld ons educatieve aanbod voor scholen en andere kanalen.

Toegankelijkheid en diversiteit

We streven ernaar om drempels voor deelname aan onze activiteiten weg te nemen. Dat doen we door zoveel

mogelijk begrijpelijke taal te gebruiken en door onze websites en schriftelijke materialen digitaal toegankelijk te maken. Zo doen we onderzoek naar de mogelijkheid van een StemWijzer voor mensen met een lichte verstandelijke beperking en maken we cursusmappen voor de cursus Politiek Actief begrijpelijker.

We streven bovendien naar toegankelijkheid voor iedereen en vinden het belangrijk dat we een divers publiek bereiken en kunnen interesseren. Daarvoor hanteren we onderwerpen die relevant en herkenbaar zijn voor specifieke doelgroepen. Daarnaast letten we erop dat verschillende groepen zichzelf kunnen herkennen in ons beeldmateriaal.

Gemeenteraadsverkiezingen 2026

Ook voor het programma Volwassenen bereiden wij ons intern voor op de gemeenteraadsverkiezingen van 2026. We werken in 2025 aan het project Stem jij ook? voor mensen met een lichte verstandelijke beperking, en aan de verkiezingskrant in begrijpelijke taal. Tot slot treffen we ook weer voorbereidingen voor onze stemhulpen: de StemWijzer en YoungVoice, en herontwikkelen we de Sticker-StemWijzer.

3. Financiële kengetallen

ProDemos voert haar activiteiten uit dankzij uiteenlopende inkomstenbronnen, zoals de structurele subsidie, incidentele bijdragen alsook subsidies en betaalde opdrachten en activiteiten. De structurele inkomsten zijn afkomstig van de Tweede Kamer, het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Fondsen en kortlopende subsidies maken het mogelijk incidentele activiteiten en tijdelijke projecten uit te voeren. Voor 2025 krijgen we onder andere een bijdrage van het ministerie van OCW voor activiteiten in het kader van het Expertisepunt Burgerschap. Daarnaast organiseert ProDemos activiteiten in opdracht. Zo worden bijvoorbeeld cursussen Politiek Actief in opdracht ontwikkeld en uitgevoerd. In aanloop naar de Gemeenteraadsverkiezingen in 2026 verwachten we dat deze vraag zal toenemen. Verder haalt ProDemos inkomsten uit uitvoeringen van het Provinciespel, tickets voor rondleidingen en evenementen, verkopen via de webshop en abonnementen op Maatschappij en Politiek.

Het jaarplan is opgesteld op basis van een begroting die uitgaat van continuering van het subsidieniveau van 2024. Vergeleken met de begroting 2024 zijn er bij de inkomsten dan ook weinig wijzigingen. Door het niet ontvangen van loon- en prijscompensatie van BZK in 2023 en 2024 zijn de vaste subsidies alleen verhoogd met de compensatie die van de Tweede Kamer hebben ontvangen.

De uitgaven van ProDemos bestaan uit externe activiteitskosten van de gesubsidieerde activiteiten uit het jaarplan, externe activiteitskosten van de opdrachten en overige subsidies, personeelskosten, huisvestingskosten, kantoorkosten, overige organisatiekosten en afschrijvingen.

Het jaar 2024 kende een begroting met een tekort van circa 1 miljoen. Deels was dit tekort voorzien, doordat in het verleden de maxima van de toegestane reserves

verhoogd was om de verwachte extra uitgaven gedurende de verbouwing van het Binnenhof op te vangen. Daarom begroot ProDemos sinds de renovatie van het Binnenhof in 2020 structureel met een tekort van circa € 500.000. Het aanvullende tekort werd veroorzaakt door uitblijven van de loon- en prijscompensatie door BZK in combinatie met de structureel hogere personeelslasten.

Ook komend jaar is een tekort voorzien, maar zijn besparingen doorgevoerd bij de activiteitskosten en de overige personeelskosten om het tekort tot een handhaafbaar niveau terug te brengen. Bij de activiteitskosten zijn bewuste keuzes gemaakt om het bereik zoveel mogelijk in stand te houden.

De ervaring leert dat er bij de personeelskosten door vacatures doorgaans meevallers ontstaan, waardoor het begrote tekort op € 600.000 verantwoord is. Eventuele cao-verhogingen voor 2025 zijn nog niet bekend en niet begroot. Deze kunnen hopelijk worden gefinancierd uit de loon- en prijscompensatie 2025.

Door forse cao-verhogingen in 2023 en 2024 zijn de uurtarieven verhoogd. Deze verhoging heeft tot gevolg dat we ten opzichte van 2024 minder uren beschikbaar hebben voor het uitvoeren van de activiteiten vanuit de jaarplansubsidie.

Op deze begroting rust een belangrijk voorbehoud: bij het ter perse gaan van dit plan is de concretisering van het hoofdlijnenakkoord van de regering en van de impact daarvan nog onduidelijk. Eventuele toepassing van een subsidiekorting in 2025 zal rechtstreeks effect hebben op het aantal activiteiten en het bereik van ProDemos. Iedere additionele korting wordt toegevoegd aan het al bestaande “gat” in de begroting, waarna in aanloop naar 2025 maatregelen zullen volgen hoe hiermee om te gaan, ook in relatie tot onze financiële reserves. Bij dit alles blijven we onze huidige financiële soliditeit scherp bewaken.

Klassenbezoek@Gemeentehuis (Cartesius
Lyceum) Amsterdam november 2022

Bijlage 1: Bedrijfsvoering ProDemos

De bedrijfsvoering ondersteunt de project- en programma-organisatie. We investeren in de versterking en professionalisering van de teams en afdelingen en zorgen voor vitaliteit en werkplezier. Met een blik op de toekomst kijken we wat er nodig is om onze ambities waar te maken.

Ondersteuning programma's en projecten

In 2023 en 2024 is ProDemos mede door de verschillende verkiezingen in heel het land flink gegroeid in haar bereik. Dat is fijn, want iedereen verdient de kans om mee te kunnen doen. De programmateams willen die groei vasthouden en inzetten op verdere groei in de regio. Ook in onze bedrijfsvoering dragen we met verschillende acties in 2025 bij aan het verder vergroten van onze impact.

Toegang tot actuele informatie en data is essentieel voor een goede bedrijfsvoering. Op verschillende taakgebieden willen we dat interne stakeholders met behulp van systemen beter toegang krijgen tot de beschikbare informatie ten behoeve van uitvoering, sturing en monitoring. Naast de doorontwikkeling van de bestaande rapportages en dashboards ten behoeve van monitoring en sturing van onze programma's en projecten, maken we een digitaal documentatiemanagementsysteem voor officiële stukken en brieven, evenals een voorraadstelsel ten behoeve van voorraadbeheer en inkoop. Tot slot is de uitrol van het digitale archiefbeheer een speerpunt voor 2025.

In het onderwijsveld en de politiek wordt in toenemende mate waarde gehecht aan evidence-based of evidence-informed methoden. Ook in het kader van rapportage en verantwoording – bijvoorbeeld richting stakeholders en afnemers – is impact een terugkerend thema. Vanaf 2023 maakt ProDemos al werk van de verbetering van de kwaliteitszorg en monitoring. Dit zetten we voort in 2025, maar als zich kansen voordoen voor effectiviteitsonderzoek door derden, spelen we daar waar mogelijk op in.

Versterking en professionalisering

ProDemos heeft stevige ambities waarvoor persoonlijke ontwikkeling en effectieve samenwerking van groot belang zijn. Zo vragen we sinds de invoering van het programmatisch werken meer van onze project- en programmaleiders op het gebied sturing en verantwoording. Met workshops over budgettering en control krijgen zij meer grip. Om voor de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 zo veel mogelijk stemhulpen (Stem-Wijzer en Young Voice) te kunnen maken, bieden we medewerkers voor wie dit relevant is een acquisitietraining.

In 2023 organiseerde de toen jonge afdeling Publiek een eerste teamdag om de onderlinge samenwerking te verbeteren. De afdeling Publiek wil in 2025 een vervolg geven aan de ingezette koers om de samenwerking tussen de verschillende ondersteunende diensten te verbeteren. Daarbij is er specifiek aandacht voor het team Klantcontact & Planning dat sinds voorjaar 2024 is samengevoegd.

Het team Educatie zal zich in 2025 hun bestaande kennis over groep 7 en 8 versterken en verder bekwamen in haar kennis over de eerdere leerjaren, evenals extra ondersteuning op didactische gebied van leergedrag en ervaringen.

Het team Marketing & Communicatie stroomlijnt haar contentkalender, -thema's en -templates. Zo kunnen in het kader van de marketing en relatiebeheer de activiteiten optimaal worden ingericht. Met een online leadgeneratieprogramma ondersteunt het team de programma's door potentiële B2B-doelgroepen te interesseren voor onze activiteiten. Verder neemt de afdeling Marketing & Communicatie de redactionele formule van de papieren nieuwsbrief onder de loep. Een opgefriste variant biedt een kans om in te zetten als magazine voor externe stakeholders, relatiemanagement en acquisitie.

Derde Kamer in de klas (Dalton Nicolaas) Doorn september 2023

De afdeling ICT werkt samen met het team Educatie aan een visie op hoe digitale middelen kunnen worden ingezet om onze leerdoelen te bereiken en onze educatieve activiteiten te verrijken.

De werkgroep digitale toegankelijkheid en huisstijl zet zich in om webapplicaties toegankelijk te maken en de kennis rondom toegankelijkheid en de off- en online huisstijl in de organisatie te vergroten. In 2025 worden de websites scholierenverkiezingen.nl, kinderverkiezingen.nl geheel vernieuwd en van prodemos.nl wordt de toegankelijkheid verbeterd. Daarnaast vergroten we onze algemene expertise over de digitale toegankelijkheid, zodat dat aspect in de ontwikkeling van nieuwe educatieve materialen vanaf de eerste opzet meegenomen wordt.

Naast digitale toegankelijkheid kijken we in 2025 ook naar het verbeteren van de fysieke toegankelijkheid van de studio's voor personen in een rolstoel.

In 2024 is het nieuwe duurzaamheidsbeleid geïmplementeerd, waarmee we naast alle wettelijke richtlijnen een extra steentje bij proberen te dragen aan onze zorg voor mensen en het milieu. Afdelingen kunnen de heldere richtlijnen toepassen in hun werkzaamheden en bij de ontwikkeling van activiteiten. Zo wordt vanaf 2025 door middel van een eigen scoretabel gekeken naar hoe leveranciers duurzaamheid toepassen in hun keten. In

hetzelfde jaar wordt tevens de catering verduurzaamd. In het jaarverslag van 2024 wordt voor het eerst over dit beleid gerapporteerd.

Tot slot bleek uit een eerder advies van het Kernteam Strategie dat intern behoefte was om opnieuw te kijken naar de structurele processen en systemen binnen de organisatie. In 2025 gaan we die in kaart brengen en analyseren, zodat we de essentiële processen en verbindingen daarna beter kunnen borgen en beveiligen. Daarmee kan ProDemos bovendien beter afgewogen keuzes maken voor het invoeren van nieuwe processen.

Vitaliteit en werkplezier

Vitaliteit en werkplezier zijn een belangrijk onderdeel van onze bedrijfsstrategie. Uit het medewerkerstevredenheidsonderzoek dat plaatsvond in 2024 blijkt dat het met het werkplezier wel goed zit. De resultaten laten zien dat de medewerkers van ProDemos zeer tevreden zijn met hun werk, met een indrukwekkende score van 8.9. Met name de sfeer en werkcultuur wordt genoemd als een kracht van ProDemos. Verder zijn de medewerkers het meest tevreden over de inhoud van hun werk en de plezierige samenwerking met collega's.

Bij ProDemos geloven we sterk in de kracht van diversiteit. We streven naar een werkomgeving waarin alle mede-

werkers zich gewaardeerd voelen, ongeacht hun achtergrond, ervaring of identiteit. Divers samengestelde teams presteren beter en maken het werk leuker. Daarom zet HR in 2025 in op diversiteit in het werven & selecteren.

Nieuwe medewerkers moeten zich snel onderdeel voelen van de organisatie. In 2025 onderzoekt de afdeling HR de mogelijkheden om het proces van onboarden te stroomlijnen. Daarnaast wordt het beleid voor duurzame inzetbaarheid geactualiseerd, met als doel ProDemos-medewerkers te helpen op een gezonde, productieve en gemotiveerde manier te blijven werken gedurende hun hele loopbaan. Het gaat daarbij zowel om de fysieke als mentale gezondheid van werknemers, evenals hun vaardigheden, kennis en motivatie.

Ook het beoordelingsbeleid en het beleid rondom kennisontwikkeling en permanente educatie wordt geactualiseerd. Dit laatste zal enigszins versoerd worden, vanwege de toegenomen overige kosten.

Tot slot wordt in het kader van binden en betrokken van personeel in 2024 een alumni-beleid ontwikkeld. Met dit beleid willen we onze begeleiderspool en oud-collega's na hun vertrek betrokken houden bij ProDemos, als informatiebron, verbinder, ambassadeur of zelfs flexibele vrijwilliger in tijden van bijvoorbeeld verkiezingen. Dit beleid wordt in 2025 verder uitgerold.

Klaar voor de ambities

Om klaar te zijn voor de ambities wil ProDemos zorgdragen voor stabiele organisatieprocessen die het mogelijk maken om te groeien.

Naar verwachting levert de visitatiecommissie begin 2025 haar eindrapport op. De resultaten van de visitatie en de bevindingen uit andere relevante externe onderzoeken vormen de basis voor de nieuwe meerjarenstrategie, waarvoor ProDemos in 2025 een organisatiebrede strategische dialoog organiseert.

Verder investeert ProDemos in de lange termijn-huisvesting. ProDemos wil haar pand aan de Hofweg toekomstbestendig maken voor het einde van de renovatie van het Binnenhof. Strengere luchtkwaliteitseisen, de betere doorstroming van deelnemers en groot onderhoud vragen aanzienlijke investeringen. Inmiddels is ProDemos met het ministerie van BZK in gesprek over een voorkeursontwerp en werken we aan een plan van aanpak uit om gefaseerd de noodzakelijke aanpassingen te kunnen doen. In 2025 starten we met de verbouwing van het trappenhuis aan de Hofweg. Ook wordt de Democratie Experience vervangen. Waar mogelijk voeren we in overleg met de verhuurder verdere aanpassingen uit aan het pand in het kader van de duurzame huisvesting aan de Hofweg na de renovatie van het Binnenhof.

Bijlage 2: Toelichting streefcijfers

Sinds 2024 stelt ProDemos jaarlijks op programmaniveau streefcijfers vast voor haar activiteiten en middelen. Die streefcijfers noemen we ook wel ‘beoogd doelbereik’.

Wat is doelbereik?

Elk van onze vier programma's is een bundeling van activiteiten en middelen waarmee we een specifiek doel en doelgroep willen bereiken. Voor elk programma stelt het programmateam jaarlijks een programmaplan op. Daarin staat met welke activiteiten en middelen we welke doelen willen bereiken. Het aantal mensen dat we binnen de doelgroep van het programma met een activiteit of middel bereiken, noemen we doelbereik.

Het doelbereik verschilt dus per activiteit of middel. In het geval van een activiteit onder begeleiding tellen we het aantal deelnemers aan de activiteit. Bij middelen is er sprake van meer variatie in de manier waarop we het doelbereik bepalen. Lespakketten, magazines of kranten met een oplage worden na afname gerekend als aantallen gebruikers/lezers. Bij websites worden gebruiksaantallen gebaseerd op het aantal unieke bezoekers, soms gekoppeld aan een minimale verblijfsduur of het afronden van een traject (bijvoorbeeld een stemadvies), waarna het bezoek telt als bereik. Nieuwsbrieven en magazines hebben aantallen abonnees, ook bij meerdere edities per jaar.

Het beoogde doelbereik (ofwel: de streefcijfers) per activiteit en middelen komt tot stand op basis van de doelstellingen binnen het programma enerzijds en ervaringscijfers anderzijds. In de fase van planontwikkeling wordt de doelstelling vertaald naar een streefcijfer. De cumulatieve streefcijfers per programma worden opgenomen in het jaarplan.

Jaarplansubsidie en opdrachten

In het jaarplan vermelden we per programma de streefcijfers die we beogen te bereiken met de activiteiten en middelen die we organiseren in het kader van de subsidieovereenkomsten met BZK en J&V en de opdrachten voor de Eerste en Tweede Kamer. Voor zover relevant vermelden we ook de beoogde streefcijfers van projecten die we in opdracht uitvoeren.

Hoe wordt er gerapporteerd?

Tijdens het kalenderjaar wordt het behaalde doelbereik intern gemonitord. De sleutelindicatoren worden per kwartaal gerapporteerd aan relevante interne en externe stakeholders. Na afloop van het kalenderjaar wordt in het jaarverslag per programma het doelbereik gerapporteerd. Achteraf rapporteren we ook op overig bereik. Dat is extra bereik waarvan we niet weten of we hiermee de doelgroep bereiken. Voor dit overige bereik worden voorafgaand aan het kalenderjaar geen doelstellingen geformuleerd, maar ook met dit bereik raken mensen bekend met de activiteit of het middel en krijgen daarmee informatie over democratie en rechtsstaat. We brengen dit daarom graag in beeld.

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

